

[דף סיכום בחינה](#)

מזהה בחינה: 001000252425 מזהה סטודנט: 248089

שם קורס: תולדות המחשבה המדינית

מספר שאלה	ניקוד מירבי	ציון
1.1	15.00	15.00
1.2	10.00	10.00
1.3	15.00	15.00
2	10.00	10.00
3	10.00	10.00
4	10.00	10.00
5	10.00	10.00
6	10.00	10.00
7	10.00	6.00
8	10.00	
9	10.00	
10	10.00	
11	10.00	
12	10.00	
13	10.00	

ציון בחינה סופי : 96.00

הבחינה הבדוקה בעמודים הבאים

*** לתשומת לבך, במידה וההערות מופיעות ב "גיבריש" יש להוריד את הקובץ למחשב
ולפתוח ב - reader acrobat ***

99-151-01

תולדות המחשבה המדינית - פרופ' משה הלינגר
תשפ"א סמסטר ב' מועד ב'

משך הבחינה שעתיים וחצי ללא חומר עזר

חלק א : ענו על שאלת החובה (40 נקודות. היקף התשובה כשניים עד שלושה עמודים).

חלק ב : ענו על 6 שאלות קצרות (10 נק' לשאלה. כל שאלה - כחצי עמוד). מומלץ להתחיל לענות על השאלות הללו.

שאלה מס' 1 (40 נק')

" האדם הוא חיה חברתית ומדינית מעצם הווייתו "

שאלה מס' 1.1 (15 נק')

- עם איזה הוגה האמירה הזו מזוהה? הרחב באשר לגישתו של אותו הוגה על הפן החברתי-מדיני שבאדם וכיצד הדברים באים לידי ביטוי בתפיסותיו הפילוסופיות

הרמב"ם- מושפע מאריסטו. הרמב"ם כתב את "משנה תורה", חיבור אקזוטרי שמיועד לציבור הרחב והוא חשוב מאוד בהגות המדינית יהודית, ואת "מורה נבוכים" חיבור אקזוטרי שמיועד לתלמידים חכמים שהם היחידים שיבינו אותו.

תפיסות פילוסופיות:

1. יש לאדם בחירה חופשית רחבה.
2. דרך האמצע "שביל הזהב" (השפעה של אריסטו)- לא להיות פזרן ולא קמצן אלא להיות נדיב
3. פירוש טקסטים וכתבי קודש שלא מסתדרים עם התבונה על דרך האלגוריה (המשל)- מושפע מאלפרבי
4. האדם הוא חיה פוליטית- פוליטיקה זה טוב, האדם חייב להיות במסגרת מדינית כדי להתפתח ולממש עצמו ואת התבונה- **ביטוי של האמירה לעיל.**
5. מוסריות ואינטלקטואליות- האמין שצריך שיהיו את שתי התכונות. מי שרוצה להיות נביא לא מספיק שיהיו רק תכונות שכליות צריך גם מוסריות וכמובן אישור של הקב"ה.
6. יש קשר בין תבונה לרמת אנושיות- בנ"א עם תבונה נמוכה הוא ברמה אנושית יותר נמוכה, גישה אליטיסטית (למרות גישתו האליטיסטית נהג ללמד את העם הפשוט).

תפיסות פוליטיות:

1. שילוב של דת ומדינה- הדת היהודית היא דת שהיא גם פוליטית ולכן אין הפרדה בין דת למדינה והוא מאמין שצריכות להתנהל יחד.
2. מנהיג צריך להיות דתי ופוליטי- כמו משה רבנו.
3. שלטון מלוכני- האמין שזו מצווה להמליך מלך כי רק שלטון זה יהיה טוב- **ביטוי של האמירה לעיל.**
4. הגבלת שלטון המלך- לא מלך שהוא עריץ, מלך עריץ זה מרד בה' והוא מאבד את הלגיטימיות שלו מהעם.

שאלה מס' 1.2 (10 נק')

• כיצד היו רואים את האמירה הזו הסופיסטים? הרחיבו באשר לשני הדורות שלהם
(10 נקודות)

דור "האבות"- האמינו שהכל יחסי לתרבות ממנה האדם בא- רלטביזם תרבותי. צריך לציית למדינה ותרבות שלך, למוסכמות של התרבות שלך. ולכן דור זה מסכים עם האמירה שהאדם חיה חברתית ותרבותית שמושפעת וחייבת את החברה שבא גדל.

דור "הבנים"- *אמונה שמוכשרים, חכמים והמצויינים הם אלה שצריכים לשלוט, גישה אלטיסטית שטוענת שהדמוקרטיה גורמת לדיכוי של המצויינים ורדיפתם ולשטון של בינוניים.

* אמונה שהצדק הוא עם החזק ולכן גם אם קבוצת בינוניים מתאגדים יחד הצדק איתם כי הם החזקים.

לכן הם גם מסכימים עם האמירה הזאת משום שהם כן מאמינים שצריכה להיות חברה שתונהג על ידי מישהו או על ידי קבוצה של אנשים ומבחינתם ראוי שיהיו האנשים המצויינים/ בעלי הכח.

שאלה מס' 1.3 (15 נק')

- כיצד היו רואים את התפיסה הזו אוגוסטינוס ואקווינוס? התייחסו למכלול משנותיהם הדתית והמדינית וכיצד גישתם ביחס לאמירה הזו מוצאת את ביטויה במשנותיהם

אוגוסטיניוס:

הוגה נוצרי חשוב מאוד. נולך לאבא עובד אלילים ואמא נוצרייה.

כתב את משנתו בשני חיבורים:

"וידויים" - מתאר את דרכו מעובד אלילים אל הנצרות.

דן שם בכך שאדם מטבעו הוא רע - אומר שאפשר לראות זאת בבירור אצל תינוקות שהם ללא מחסומים ואפשר לראות כמה הם אוגואיסטיים.

בחיבורו **"עיר האלוהים"** דן שלושה נושאים חשובים:

1. הבחירה החופשית של האדם - טוען שיש בחירה חופשית אבל האל יודע אותה. הכל ידוע מראש (גישה דטרמיניסטית) לאל אין מימד של זמן ולכן יודע את העתיד הוא נותן לך את הבחירה אבל הוא יודע כבר מה תבחר וכן הכל קבוע מראש.

2. עיר האלוהים והעיר הארצית - טוען שיש את עיר האלוהים שהיא עיר שמימית והיא החשובה, היא רוחנית וצריך לשאוף להתקרב אליה והיא לעולם לא תהיה בארץ. מנגד יש את העיר הארצית שהיא פולטית בעלת משטר וצבא והיא רק כדי שיהיה סדר ושלא תהיה אנרכיה. צריך לשרת בשתייהן ולהיות בשני העולמות אך עיר האלוהים היא עליונה בחשיבותה.

כאן מתבטאת גישתו בעניין האמירה לעיל, הוא לא מסכים איתה והוא חושב שמדינה היא בשביל שלא תהיה אנרכיה אבל זה לא מה שחשוב באמת.

3. הצדקת מלחמה - אפשר לצאת למלחמה יזומה ולא רק כהתגוננות אם זו מלחמה למען, הצדק והאל (תפיסה שהשפיעה לימים על מסעות הצלב, וכו').

תומס אקווינס:

מאוד מושפע מהרמב"ם בנקודות הבאות:

1. האמין כמוהו שהאדם הוא חיה חיה פוליטית (לא מובן מאליו כי הוא היה הוגה נוצרי והנצרות לא תמכה בפוליטיקה) **בכך מתבטאת הגישה שלו בקשר לאמירה לעיל הוא מסכים עם האמירה הזאת כי הוא גם מושפע מהרמב"ם.**

2. מתינות - ניסה להמנע מקונפליקטים

3. דת ומדינה - שילוב של הנצרות והמדינה אך בעת קונפליקט הכנסייה עליונה (הנצרות צריכה להתאמץ שלא יהיו קונפליקטים)

4. האמין שיש קשר בין תבונה למוסר - אם האדם ידע מה נכון לעשות הוא לא יעשה רע.

5. הגבלת שלטון המלך - לא מלך עריץ.

15

(1.3)

אחד הדברים החשובים שאמר היה היררכית החוקים שלו:

1. החוק הנצחי

2. החוק הטבעי - הגיון, מוסר

3. החוק ההתגלותי - בכתבי הקודש ופירושם ע"י הכנסייה.

החוק האנושי - המשפט של בנ"א.

בחוק האנושי צריך להתאים עצמו לחוק הטבעי והאוניברסלי.

במקרה של סתירה בין האנושי לטבעי הטבעי גובר.

במקרה של סתירה בין באנושי להתגלותי ההתגלותי גובר.

במקרה של סתירה בין ההתגלותי לטבעי יש לנסות להבין את החוקים ההתגלותיים כי האל לא יצווה על משהו שהוא לא מוסרי בעליל.

השאלות 2-13 הינן שאלות לבחירה, יש לבחור ולענות על 6 שאלות בלבד.

שאלה מס' 2 (10 נק' - שאלת בחירה 6/12)

המשותף לשניים זה ששניהם במאבק בין המדינה ובין לכנסייה תמכו במדינה

דנטה:

היה משורר כתב את "על המונרכיה" שם תמך במלכות על פני הכנסייה.

האמין בהפרדה של דת ומדינה- דת תעסוק בענייני רוח ומדינה בעניינים ארציים.

השפיע על השפה האיטלקית, והלאומיות באיטליה.

מרסיליו:

היה כומר שפעל להחלשת כוחה הפוליטי של הכנסייה והפרדה של דת ומדינה. האמין שהדת עוסקת בגאולת הנפש (הדבר החשוב באמת) והמדינה בעניינים של הגוף. אין לכנסייה תפקיד פוליטי, הנצרות היא לא דת פוליטית אלא אישית. האמין בתורת שתי החרבות של ישו.

תרמו לתפיסות של הפרדת דת ומדינה, דת היא עניין אישי ולא פוליטי.

שאלה מס' 3 (10 נק' - שאלת בחירה 6/12)

שאלה מס' 4 (10 נק' - שאלת בחירה 6/12)

שאלה מס' 5 (10 נק' - שאלת בחירה 6/12)

שאלה מס' 6 (10 נק' - שאלת בחירה 6/12)

פמיניזם ליברלי- הם האמינו שמקור הדיכוי הנשי הוא בחלוקת התפקידים המסורתית. והדרך לשנות זאת היא ע"י תכנון מחדש של החברה. נשים צריכות להיות שוות לגברים לחלוטין, מבחינת שכר מקצועות וכו'. ורק כאשר השוויונות הזאת תתקיים לחלוטין הזרם הפמיניסטי צריך להעלם.

פמיניזם סוציאליסטי- האמינו שמקור הדיכוי הוא בקפיטליזם. הדרך לשנות זאת ע"י שחרור של נשים וגברים כאחד מהקפיטליזם. נשים עובדות בבית ולא מקבלות תגמול בעוד הגבר יוצא לעבודה בעולם הקפיטליסטי, הן קורבנות של הקפיטליזם והפתרון הוא שוויון חברתית וביטול הקפיטליזם.

ישנה ביקורת על זרם זה שהסקסיזם היה קיים גם לפני הקפיטליזם וזה לא בהכרח קשור. בנוסף, הסקסיזם גם קיים בארצות שאין קפיטליזם והיא בעיה שיותר צורמת במקומות רבים.

פמיניזם רדיקאלי- מאמינות שמקור הדיכוי הוא הגבר עצמו, הגבר הוא האויב. השינוי יבוא באחת מ-2 הדרכים: בידול נשים- נפוץ בעיקר אצל לסביות, אין לנשים צורך בגברים והם מיותרים ולכן הן צריכות להבדל מהן, גם בשביל עינוג מיני אין צורך הכרחי בגבר.

עליונות האישה על הגבר- האישה צריכה לשלוט בגבר ולא הוא באיזה ואולי כך יפסיק הדיכוי הנשי.

ביקורת על גישה זו היא שהגבר כן הכרחי להמשך הקיום האנושי כמו שהאישה הכרחית וצריך לחיות עם הגבר בהרמוניה.

שאלה מס' 7 (10 נק' - שאלת בחירה 6/12)

הרומנטיקה של המאה התשע עשרה-תפיסות, הוגים ויוצרים (מושגים ללימוד עצמי).

שאלה מס' 8 (10 נק' - שאלת בחירה 6/12)

השון בין מאפייני יסוד של המשנה הדתית, החברתית והמדינית של האסלאם ושל היהדות ועמדו על דמיון ועל שוני (הרצאות בכיתה).

דמיון:

דת והלכה- לשתי הדתות היה תורה שבכתב ותורה בע"פ והאמינו ללכת אחרי שתיהן.

היבט ציבורי- נתנו מקום לדעה של הציבור והעם (תקנות קהל ביהדות)

אופי המנהיג- האמינו במהיג שיהיה פוליטי ודתי. גם משה וגם מוחמד היו מנהיגים פוליטיים ודתיים.

באיסלאם היו 5 עמודים שדומים מאוד ליסודות בסיסיים ביהדות: **עדות**-אמונה באללה ובנביא מוחמד דומה למונותאיזם ביהדות אמונה באל אחד שמעורב בעולם, **תפילות** 3 תפילות ביום ובאיסלאם 5, **צדקה**- ביהדות יש מצוות שמטרתן היא צדקה גם מחייבת (פאה, מעשר, וכו') ויש צדקה וולנטרית, **עלייה לרגל**- ביהדות לירושלים ב-3 הרגלים באיסלאם עלייה למכה פעם בחיים. **צום**- באיסלאם הרמאדן וביהדות כיפור, תשעה באב וכו'.

בנוסף באיסלאם יש את הג'יהד שזה מלחמת מצווה נגד הלא מאמינים באללה.

נקודה נוספת שעשויה להיות דומה בין ה-2 ונובעת מההשפעה של הוגי הדתות אחד על השני היא פירוש כתבי הקודש על דרך האלגוריה. ביהדות אחד ההוגים שתומכים בכך הוא הרמב"ם ובאיסלאם הוא אל פארבי (שהרמב"ם הושפע ממנו)

שאלה מס' 9 (10 נק' - שאלת בחירה 6/12)

עיקרי התפיסות הרפובליקניות הרומאיות. כיצד הן באות לידי ביטוי במשנה של מקיאבלי
(הרצאות בכיתה).

שאלה מס' 10 (10 נק' - שאלת בחירה 6/12)

עיקרי משנותיהם של הובס ושל שפינוזה (הרצאות כתובות).

תומס הובס:

חתר למלוכה אבסולוטית אך עדיין במשנתו יש יסודות ליברליים. כתב את "הלווייתן".

הסתכל על המצב הטבעי לפני המדינה וטען שיש שיוויונות טבעית בין בני האדם ומכך שאין משהו עליון שאומר מה לעשות זה מוביל לתחושה של חוסר בטחון, ותחושה זו מובילה למלחמה של הכל בכל.

כשבנ"א יבינו שהעימות הקיומי מרע איתם הם יפנו לאמנה חברתית. האמנה החברתית מתבססת על הברית התנכית בין ה לעמ"י- כרתו איתו ברית והוא הריבון שלהם.

אנטי יווני משום שהאמן שהמדינה היא רק אמעי כדי להעניק בטחון לאינדיבידואל ולא המטרה עצמה (כמו שהאמינו היוונים).

בנ"א יהיו מוכנים לוותר על הזכויות שלהם בשביל שהריבון יעניק להם בטחון.

חמשת יסודות הליברליזם: אינדיבידואליזם, רציונליות (חדורת מטרה), מדינה מלאכותית, שיוויונות טבעי, אוניברסליות.

לא היה אנטי דמוקרטי, הובס האמין שהעם הוא זה שרוצה ומעדיף את המלך והמלך שואב הליגיטימיות שלו מהעם, מהציבור. כאשר למלך יש לגיטימיות כי הוא מעניק בטחון הוא יכול גם לפגוע בזכויות. ברגע שהוא מאבד את בלגיטימיות הוא לא צריך למלוך.

שפינוזה:

הוגה יהודי שיצא נגד היהדות וגם נגד הנביאים.

המשנה שלו היא דמוקרטית- ליברלית- רפובליקנית אך הפן החשוב בה היה הרפובליקה.

האמין בזכויות הפרט וחופש המחשבה וביטוי אך במקרה של התנגשות טובת הציבור היא החשובה ואפשר לפגוע בהן.

האמין שיש 3 דתות: הדת הפילוסופית (הדת הראויה לדעתו), הדת האזרחית (דת שקרית אך היא טובה לחינוך), הדת ההרסנית (כגון: להרוג בשביל 72 בתולות).

טובת המדינה והציבור הוא המרכזי והחשוב ואין לפגוע בכך.

שאלה מס' 11 (10 נק' - שאלת בחירה 6/12)

דרווין ודרוויניזם חברתי-עיקרי התפישות (מושגים ללימוד עצמי).

דרווין היה ביולוג, התעניין מאוד בחרקים וטבע. לקצו עליו למצוא מקצוע אז הוא הוציא תואר בביולוגיה.

הוא הושפע ממתלום ולקח את התאוריות הביולוגיות שלו לתפיסות חברתיות. עקרון הברירה הטבעית שבטבע החזק הוא ששורד ובכך הטבע מקדם. דרווין לקח ושם זאת גם על החברה- דרווניזם חברתי, שבחברה החזקים הם אלו ששורדים וגם החברה מתקדמת כאשר החלשים נופלים. האמין שלעזור לחלשים יחליש את החברה.

שאלה מס' 12 (10 נק' - שאלת בחירה 6/12)

ליאונרדו דה וינצ'י-חייו ופועלו (מושגים ללימוד עצמי).

בהצלחה!

שאלה מס' 13 (10 נק' - שאלת בחירה 6/12)

תומס מור-חייו ועיקרי משנתו ב'אוטופיה'. במה הוא שונה ממקיאבלי? (הרצאות).

תומס מור היה כומר מאנגליה שמאוד הושפע מאפלטון (בשונה ממקיאבלי שהושפע מאריסטו).

יצא נגד האנגליקנים.

הוא הגיע להיות בדרגה השניה באנגליה (הדוכס למלך) אך הוא התפטר מתפקידו והוצא להורג באשמת בגידה כי הוא לא הסכים להתכחש לנצרות שלו.

היה דדוקטיבי(בעוד מקיאבלי היה אינדוקטיבי).

והיה אידיאליסט בעוד מקיאבלי היה ריאליסט.

כתב את החיבור "אוטופיה" שבו הוא מתאר בצורה אזורית אי בשם אוטופיה ששם חיים ללא מעמדות, ללא רכוש, בשוויון ובעלות משותפת. מאוד שונה מאנגליה שבה הוא חי ומתאר את המדינה האידיאלית בעיניו (מאוד דומה לאידאת המדינה של אפלטון)

מנסה להביא את "האוטופיה" לארץ.

החיבור הזה נכתב במקביל לחיבורו "הנסיך" של מקיבאלי אבל " הנסיך השפיע הרבה יותר.

כל נסיון ליצור מדינה בקרובה למדינה ב"אוטופיה" גרם לתוצאה הרבה יותר גרועה מב"נסיך".

